

GENDERNORMEN EN GEWELD ONDER JONGEREN

Inleiding: Prevalentie van gendergerelateerd geweld en jongeren

Gendergerelateerd geweld (GGG) is geweld dat zich richt tegen een persoon op grond van sekse, seksuele oriëntatie, genderidentiteit of genderexpressie¹ óf geweld waarvan personen van een bepaalde sekse vaker slachtoffer zijn². In de praktijk krijgen vooral vrouwen, meiden en mensen die zich niet gedragen volgens traditionele ideeën over mannelijkheid en vrouwelijkheid, zoals LHBTI-personen, te maken met GGG. Vooral jongeren tussen de 14 en 29 jaar lopen risico, met name op seksueel en cybergeweld. Ook daders zijn vaak jong. Zo is 25% van de plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen de 17 en 21 jaar en nog eens 25% is tussen de 22 en 30 jaar³. Daarnaast kwam uit een onderzoek in 2017 naar voren dat jongeren relatief vaker (online) grensoverschrijdend gedrag accepteren dan oudere leeftijdsgroepen.⁴

Gendergerelateerd geweld en gendernormen

Traditionele opvattingen over mannelijkheid zijn een voedingsbodem voor het plegen van gendergerelateerd geweld, vooral traditionele opvattingen over mannelijkheid. Een verklaring hiervoor is Masculine Gender Role Stress (MGRS). Dit refereert aan de angst van bepaalde mannen wanneer ze het gevoel hebben dat ze in hun mannelijkheid worden aangetast en zich gedwongen voelen te overcompenseren door geweld te gebruiken. Het komt voor bij heteroseksuele mannen die genderstereotiepe opvattingen hebben over rollen (bijv.: mannen zijn stoer, vrouwen zijn zorgzaam) en over seksualiteit (mannen geven hun wensen aan, vrouwen zijn verantwoordelijk voor grenzen). Het geweld richt zich op personen die zij als feminien beschouwen. Genderstereotiepe opvattingen spelen overigens ook een rol bij slachtoffers, vooral bij seksueel geweld. Vrouwen zijn eerder slachtoffer van geweld als ze genderstereotiepe opvattingen hebben, in het bijzonder een positieve houding ten opzichte van mannelijke dominantie.

Opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid, zogenaamde gendernormen, spelen een cruciale rol bij het ontstaan van GGG. Een effectieve preventieaanpak van GGG begint daarom bij de gendernormen van jongeren. In deze factsheet staan de resultaten van een onderzoek naar de gendernormen van Nederlandse jongeren centraal.

Online survey

In 2018 is door Atria en Rutgers een online survey uitgevoerd onder ruim 1000 jongeren in de leeftijd van 15 tot 30 jaar. In de vragenlijst werden stellingen over lichamelijk, seksueel, en online grensoverschrijdend gedrag en over genderstereotiepe normen voorgelegd.

Voorbeelden van stellingen:

- ‘Soms moet een vrouw/man haar/zijn vriend(in) slaan, zodat hij/zij haar/hem gaat respecteren’
- ‘Als je na het uitgaan met iemand mee naar huis gaat, mag je geen seks weigeren’
- ‘Als ik erachter zou komen dat een vriend van mij homo is, zou ik de vriendschap beëindigen’.

Deze factsheet belicht een aantal opvattingen die onder sommige jongeren leven. De bevindingen zijn belangrijk voor preventiebeleid van GGG onder jongeren.

Bronnen

- ¹ EIGE (2017), *What is Gender-Based Violence?*, Vilnius: European Institute for Gender Equality, zie hier: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>
- ² Raad van Europa (2011) *Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld*, Straatsburg: Raad van Europa, zie hier: <https://rm.coe.int/1680462530>
- ³ De Haas, S. (2012), *Seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en volwassenen in Nederland*. Tijdschrift voor Seksuologie 36, 2, 136-145.
- ⁴ Renée Römken, Aleid van den Brink en Tim de Jong (2018), *Welk geweld telt? Opvattingen van Nederlanders over partnergeweld*, Amsterdam: Atria/Blijfgroep.
- ⁵ De onderzoeksresultaten zijn gewogen naar leeftijd, geslacht, opleiding en regio. Motivaction was verantwoordelijk voor de dataverzameling. De deelnemers waren een afspiegeling van de Nederlandse jongeren.
- ⁶ In deze factsheet is gekozen voor een focus op heteroseksuele relaties m.b.t. fysiek partnergeweld

ACCEPTATIE VAN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

LICHAMELIJK GEWELD

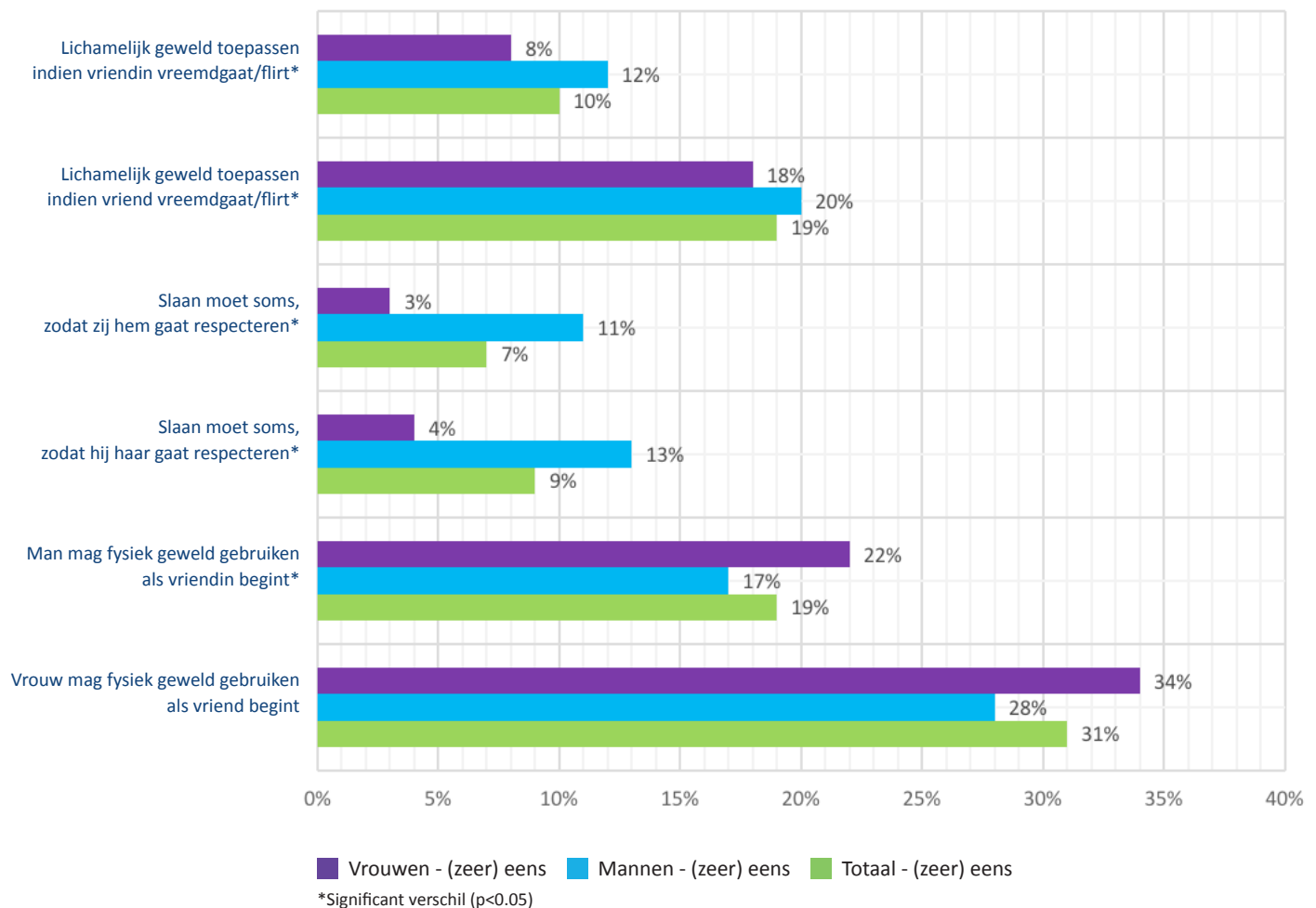
Tweederde van de jongeren vindt het nooit acceptabel wanneer een man lichamelijk geweld gebruikt tegen zijn vriendin, ruim de helft vindt dit nooit acceptabel als het een vrouw betreft die lichamelijk geweld gebruikt tegen haar vriend. Jongens en meiden verschillen hierin nauwelijks van elkaar.

Een aanzienlijk deel van de jongeren vindt 'reactief geweld' wél legitiem (zie figuur 1). Dit is geweld als reactie op het gedrag van de ander. Zo vindt 31% van de jongeren het acceptabel dat een vrouw lichamelijk geweld mag toepassen als reactie op het geweld van haar mannelijke vriend. Ook als

een vrouw begint met slaan vindt een vijfde van de jongens en meiden dat een man mag terugslaan. Daarnaast vindt een beduidend deel van de jongeren dat geweld geoorloofd is als de ander vreemdgaat; dit wordt vooral geaccepteerd van vrouwen wier vriend is vreemdgegaan.

Slaan om respect af te dwingen van een partner vindt ruim een op de tien jongeren acceptabel. Het zijn vooral jongens die vinden dat dit is toegestaan (13% en 11%). Meiden vinden dat minder vaak acceptabel (4% en 3%).

Figuur 1: Partnergeweld in heteroseksuele relaties

ACCEPTATIE VAN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

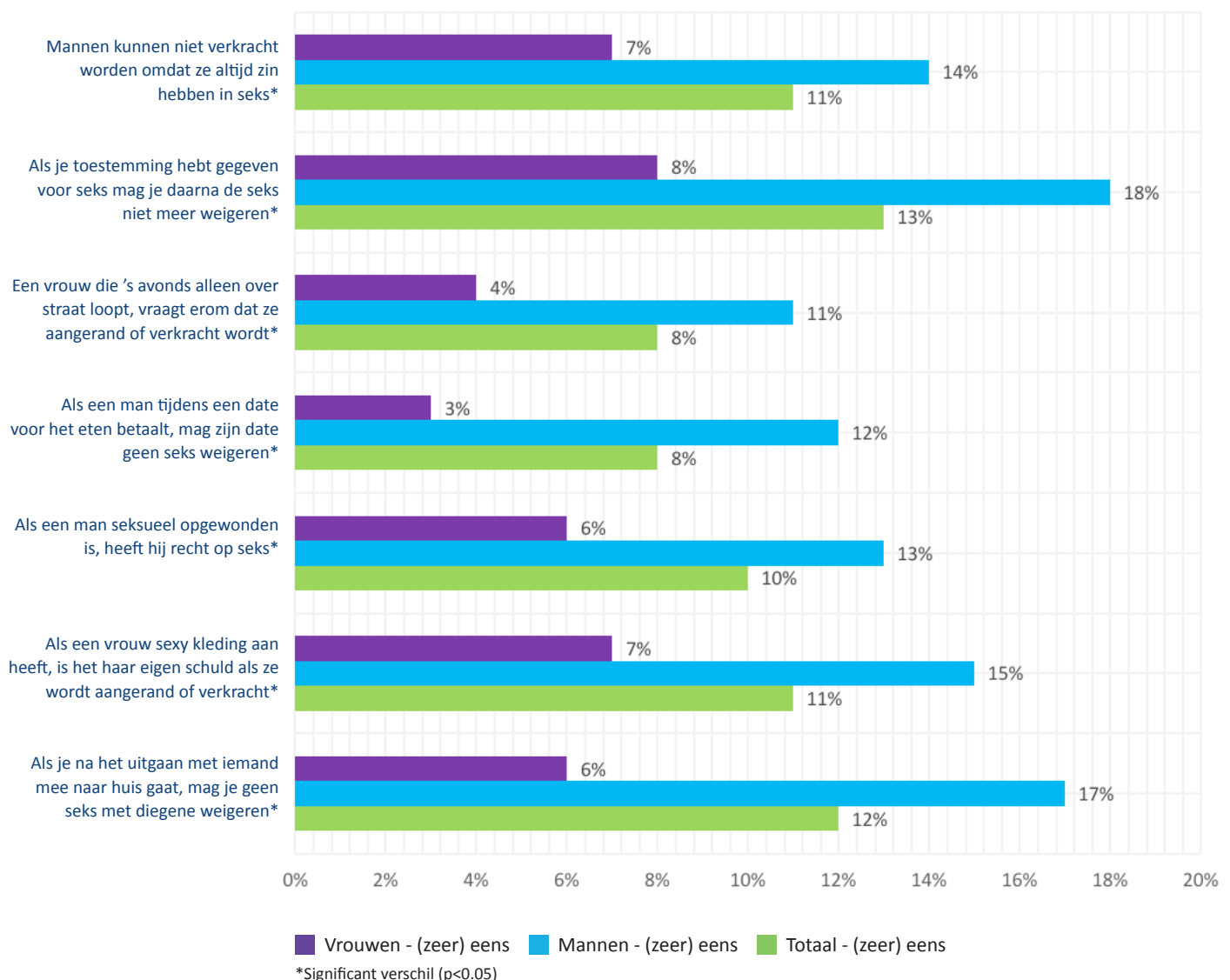
SEKSUELE GRENSOVERSCHRIJDING EN VICTIM BLAMING

Het merendeel van de jongeren wijst seksueel grensoverschrijdend gedrag af. Zo vinden de meeste jongeren dat je altijd seks mag weigeren als je dat niet wil, ook als je al toestemming hebt gegeven. Daarnaast vindt het merendeel van de jongeren dat je seks mag weigeren als je na het uitgaan met iemand mee naar huis bent gegaan.

Een deel van de jongeren vindt dat het slachtoffer verantwoordelijk is voor het seksueel grensoverschrijdend gedrag dat haar overkomen is, bijvoorbeeld omdat ze sexy kleding droeg of alleen over straat ging. Dit wordt 'victim blaming' genoemd en komt bij jongens vaker voor dan bij

meiden. Zo is 15% van de jongens het eens met de stelling dat als een vrouw sexy kleding draagt, het haar eigen schuld is als ze wordt aangerand of verkracht (tegen 7% van de meiden) en is 11% van de jongens het eens met de stelling over alleen over straat gaan (tegen 3% van de meiden) (zie figuur 2). Wat betreft gendernormen over seksualiteit vindt 13% van de jongens dat een man recht heeft op seks als hij seksueel opgewonden is. Een aanzienlijk deel van de jongens denkt dat het ongezond is voor een man om lange tijd geen seks te hebben. Ook denkt 14% van de jongens dat mannen niet verkracht kunnen worden omdat ze altijd zin in seks hebben. Meiden hebben hier een reëler beeld van.

Figuur 2: Seksuele grensoverschrijding

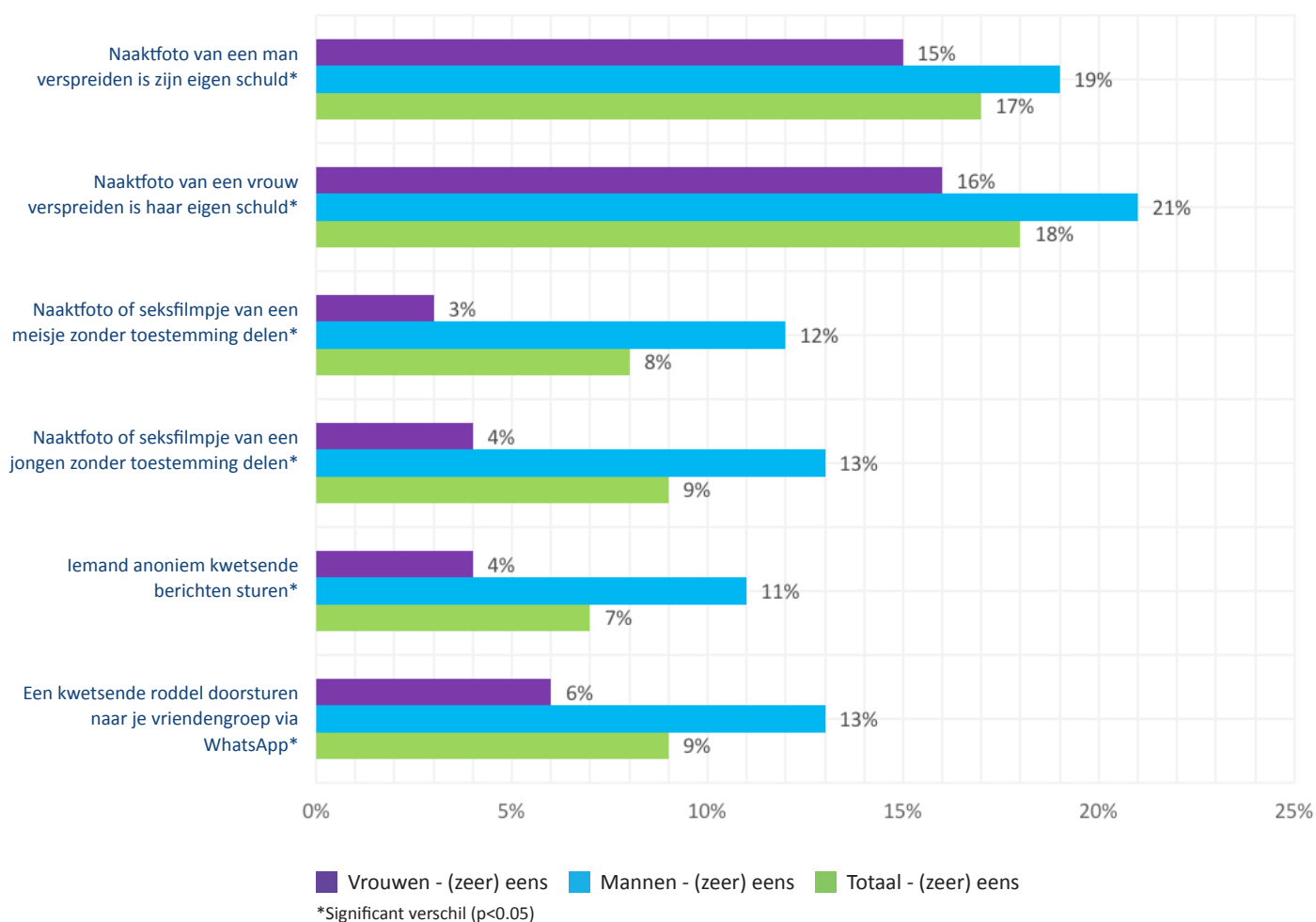
ACCEPTATIE VAN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

ONLINE GRENSOVERSCHRIJDING

Het merendeel van de jongeren staat afwijzend tegenover online grensoverschrijdend gedrag (zie figuur 3). Wel is het opvallend dat ook hier beduidend meer jongens (13%) vinden dat je kwetsende roddels mag doorsturen of iemand anoniem een kwetsend bericht mag sturen. Bij de meiden is het aandeel dat dit (zeer) acceptabel vindt veel kleiner (6%).

Als iemand een naaktfoto van zichzelf stuurt naar iemand met wie die persoon een relatie heeft, vindt ongeveer een vijfde van de jongens en een zesde van de meiden het de schuld van het slachtoffer als zijn of haar foto wordt verspreid.

Figuur 3: Online grensoverschrijdend gedrag

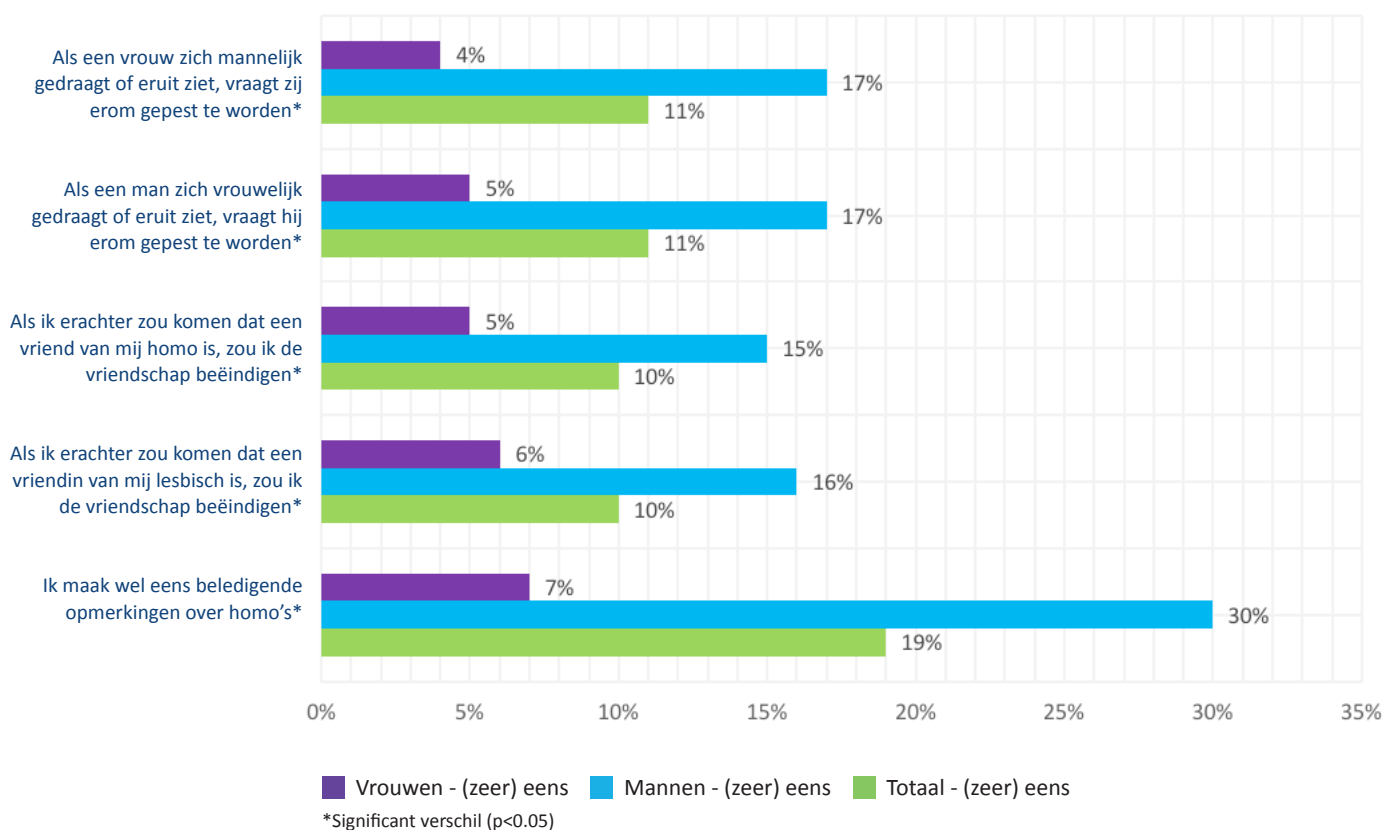
ACCEPTATIE VAN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

GENDERNORMEN EN HOMOSEKSUALITEIT

Over het algemeen staan jongeren positief tegenover homoseksualiteit. Opvallend is wel dat jongens vaker schadelijke gendernormen aanhangen. Zo maakt drie op de tien jongens wel eens beledigende opmerkingen over homo's. Tweederde van de jongens en viervijfde van de meiden vindt het oké als twee homoseksuele mannen hand in hand over straat lopen, maar een op de zes jongens zou

de vriendschap beëindigen wanneer een vriend of vriendin homo of lesbisch blijkt te zijn. Drie op de tien jongens maakt wel eens beledigende opmerkingen over homo's. Wanneer zij gepest worden hebben vrouwelijke mannen en mannelijke vrouwen hier zelf schuld aan, vindt ruim een op de zes jongens. Meiden staan toleranter tegenover homoseksualiteit en gedrag dat niet genderstereotiep is.

Figuur 4: Gendernormen en homoseksualiteit

CONCLUSIE

Hoewel een grote meerderheid van de Nederlandse jongeren lichamelijk, online en seksueel geweld en grensoverschrijdingen afwijst, vindt een deel van de jongeren deze gedragingen in bepaalde omstandigheden acceptabel. Voor jongens geldt dit in sterkere mate dan voor meiden. Ook hebben zij vaker stereotiepe opvattingen over hoe mannen en vrouwen zich horen te gedragen. Wanneer iemand zich niet volgens de gendernormen gedraagt, vinden jongens diegene vaker zelf verantwoordelijk voor het geweld dat hen overkomt.

Colofon

© Atria, Rutgers, juni 2020
Vormgeving: DEEF idee + beeld
E: info@act4respect.nl
Act4respect.nl

Act4Respect

Act4Respect zet zich samen met jongeren en professionals in voor gelijkwaardige relaties onder jongeren & jongvolwassenen waarin geen ruimte is voor fysiek, seksueel of cybergeweld. Act4Respect wil voorkomen dat iemands sekse, identiteit of persoonlijkheid aanleiding vormt voor geweld.

Een samenwerking tussen:

Kennisinstituut
voor Emancipatie en
Vrouwengeschiedenis

atria

Rutgers

Kenniscentrum
seksualiteit

Campagne Generatie Ja... En?

Schadelijke opvattingen kunnen geweld legitimeren en ook leiden tot geweld. Daarom is aandacht voor deze gendernormen van specifieke groepen jongeren in het preventiebeleid noodzakelijk om geweld onder jongeren terug te dringen. De alliantie Act4Respect speelt hierop in door gendernormen van jongeren positief te beïnvloeden door middel van de campagne 'Generatie Ja...En?' die november 2019 is gelanceerd. Generatie Ja... En? staat voor de generatie jongeren tussen de 17 en 23 jaar die grensoverschrijdend gedrag afwijzen en afrekenen met stereotiepe normen over hoe een man een man hoort te zijn en een vrouw een

vrouw. Zij staan voor gelijkheid, omarmen een respectvolle omgang met elkaar en wijzen geweld omwille van iemands geslacht, seksuele oriëntatie of identiteit af. De meeste jongeren denken zo. De campagne speelt hierop in door deze jongeren te bevestigen in hun positieve opvattingen, en jongeren die nog niet zo ver zijn mee te nemen en te overtuigen. Meer informatie over de campagne is te vinden op <https://www.generatiejaen.nl/>